ENTOMOLOGISKA FÖRENINGENS HÖGTIDSSAMMANTRÄDE Å GRAND RESTAURANT NATIONAL

DEN 14 DECEMBER 1901.

Efter protokolljusteringen uppläste ordföranden, professor AURIVILLIUS, telegram och bref med lyckönskningar i anledning af högtidsdagen.

Bland Föreningens till antalet 10 begränsade hedersledamöter af första klassen hade sedan långt tillbaka endast professorerna LILLJEBORG och THORELL varit svenskar. Vid senaste sammanträdet valdes härtill också med. doktor CARL JOHAN EMIL HAGLUND. Men redan nu hade ordföranden att, samtidigt med framförandet af doktor HAGLUNDS tack för den honom till del komna utmärkelsen, lämna Föreningen den smärtsamma underrättelsen om hans död. Framhållande den stora förlust, som drabbat den svenska entomologiska forskningen genom doktor HAGLUNDS död, tolkade ordföranden hans verksamhet för och förtjänster i fråga om entomologien. Då en särskild nekrolog öfver doktor HAGLUND blifvit införd i tidskriften, förbigås här detta prof. AURIVILLIUS' anförande.

Bland Föreningens ordinarie ledamöter hade sedan sista sammanträdet med döden afgått: regementsläkaren doktor C. H. NERÉN, Skeninge, och jägmästaren C. G. WIMAN, Kungsör, ledamöter i Föreningen sedan 1880 och 1884.

Enligt stadgarna voro nu i tur att från sina befattningar inom Föreningen afgå: sekreteraren, undertecknad, styrelsemedlemmarna prof. SVEN LAMPA och byråchefen JULIUS MEVES samt suppleanten i styrelsen kassör GOTTFRIED HOFGREN. Samtliga omvaldes. Till revisorer återvaldes apotekaren HENRIK ENELL och grosshandlaren KNUT KNUTSON, till revisorssuppleant fotografen ERNST ROESLER och till klubbmästare konservator C. O. ROTH.

Ordföranden anmälde härefter, att konservator ROTH till Föreningens bibliotek öfverlämnat en samling bref i entomologiska frågor till hans fader, aflidne konservator ROTH i Lund, från professor C. BOHEMAN.

Föredraget för aftonen hölls af fil. kand. IVAR TRÄGÅRDH och handlade »Om Sudans termitfauna».

Kandidat TRÄGÅRDH hade samlat materialet till sitt föredrag under den resa uppför Hvita Nilen, som han innevarande år företagit tillsammans med docenten JÄGERSKIÖLD och kand. ODHNER. Af de ej minst för sina lefnadsförhållanden synnerligen intressanta termiterna hade förut blott tvänne arter varit kända från Sudan, Kordofan medräknadt. Föredraganden hade nu från sin resa hemfört 8 arter, hvaraf 4 för vetenskapen nya.

Den allmännaste af dessa arter, *Termes natalensis*, förut känd från såväl Afrikas västkust som från Sydafrika, har bon af ända till 2 1/2 meters höjd öfver jordytan och med mer än dubbelt så stor tvärgenomskärning vid basen. Bona äro af markens färg och hafva mycket fasta, ända till 1/2 m. tjocka ytterväggar. Inåt blifva väggarna allt tunnare och rummen samt gångarna större, så att hela det inre utgör en labyrint af stora, oregelbundna rum med taken uppburna af smäckra, ofta 1 dm. höga pelare. I de periferiska rummen funnos svampodlingar. Det substrat, som termiterna härtill använda, är ljust och korkartadt samt hos denna art ej regelbundet bildadt utan ofta i form af oregelbundet vridna skifvor, i motsats till förhållandet hos en annan af talaren funnen termitart, som hade substratet anordnadt till ett system af regelbundna gångar, det hela ungefär liknande en undertill urhålkad tvättsvamp.

Vidare skildrades de två nämnda arternas beteende, då deras bon öppnades, samt huru de murade igen uppkommen skada. Det härvid iakttagna öfverensstämde i hufvudsak med af andra forskare förut gjorda iakttagelser. Så t. ex. bekräftades den observationen, att de svampodlande arterna använda till byggnadsmaterial jord, som pressas ut ur munnen. Då emellertid arbetarnas hela tarmkanal var full af jord, trodde föredraganden, att de äfven använde sina exkrementer till byggnadsmaterial, och förmodade, att detta var deras sätt att bygga, då de voro ostörda och bedrefvo sitt arbete under natten, samt att det endast var vid större, plötsligt påkommande fara, som de utstötte jord ur kräfvan till byggnadsmaterial.

Hos ingen af dessa båda arter påträffades bevingade individ, men väl hos båda rätt stora »nymfer». I deras bon fun-

nos däremot bevingade individ af en annan, mindre art, som byggde kammare och gångar i väggarna, mellan de andras kammare. Äfven denna art hade små svampodlingar.

En mängd insekter förekommo inne i bona, så t. ex. en liten hvit collembol i stor mängd samt en liten vinglös fluga, flera arter myror, myriopoder m. fl.

Af de termitarter, som föröfrigt påträffades, utmärkte sig tvänne genom att hafva s. k. »nasuti»-soldater. En af dessa arter hade intet bo ofvan jord. Man såg blott små lodräta gångar, som mynnade ut vid jordytan på sandiga platser och täcktes af en liten löst liggande propp af sandkorn. Togs denna bort, utkröpo nasuti-soldater ur gångarna. Den andra af dessa arter hade små, $^{1}/_{2}$ m. höga, kullformiga bon ofvan jord, förfärdigade af en jordartad massa. Deras inre utgjorde ett fullkomligt likartadt system af smala gångar. Denna art ägde nästan alltid stora förråd af afbitna grässtrån, frön och dylikt.

En annan art utmärkte sig slutligen genom sina smala, kägelformiga bon af intill $^{1}/_{2}$ meters höjd. Dessa voro utvändigt klädda af jord, men bestodo invändigt af en fast, brun substans af vegetabiliskt ursprung, till konsistensen närmast att förlikna med mycket fast papp. Denna art hade särskildt rum för drottningen i boets centrum, ungefär i nivå med jordytan. Artens bon voro på grund af sin ringa storlek de lättaste att undersöka; en mängd öppnades för att erhålla drottningar. Dylika påträffades ofta två och två; en gång hittades t. o. m. tre tillsammans.

Flera gånger konstaterades, att de olika arterna byggde tillsammans; i ett fall hade tre skilda arter sitt bo i en till det yttre fullständigt homogen kulle. Föredraganden trodde ej, att man fick tillmäta den omständigheten, att de byggde tillsammans, någon särskild betydelse, utan ansåg, att det endast berodde på en tillfällighet.

Delar af termitbon, olika slags termiter af de omtalade arterna och talrika insekter jämte andra smådjur, som lefva i nämnda bon, förevisades.

Sedan ordföranden yttrat sig i sammanhang med föredraget och å Föreningens vägnar tackat föredraganden, upplöstes sammanträdet.

Filip Trybom.
